

BIULETYN KOWIEŃSKI**W I L B I**

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3-3.

Nr.

Wilno, dn.22 czerwca 1932 r.

686.

T r e ś ć n u m e r u :III. ZAGADNIENIA POLITYKI WENĘTRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.

Dział.Str.

K r o n i k a .

1. "Lietuvos Žinios" o potrzebie wprowadzenia metrykacji cywilnej.-	III.	1.
2. Odsłonięcie pomnika poległych w Giedrojciach.-	"	"
3. Prezydent państwa na terenach meljoracyjnych.-	"	"
4. Ukonstytuowanie się prezydium związku narodowców.-	"	"
5. Nowe przepisy dla profesorów uniwersytetu.-	"	"
6. Jubileusz sakry biskupiej biskupa Karasia.-	"	"
7. Utworzenie wydziału rzemieślniczego przy Izbie Handlowej.-	"	"
8. Urlop ministra Obrony Kraju.-	"	"

V. LITWINI PRUSCY.

K r o n i k a .

9. Ekscesy antylitewskie w Tylży.-	V.	2.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

10. Prezes Dyrektorjatu kłajpedzkiego Schreiber o sprawach kłajpedzkich.-	VII.	"

K r o n i k a .

11. Komendant kłajpedzki o sytuacji w Kłajpedzie.-	"	"
12. Ucieczka Beckera do Niemiec.-	"	"
13. Sprawa kłajpedzka przed Trybunałem Haskim.-	"	"

-----ooo0§0ooo-----

I. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

"Lietuvos Žinios" o potrzebie wprowadzenia metrykacji cywilnej. "Lietuvos Žinios" /Nr.138/ w art.p.t. "Żądajmy metrykacji cywilnej" udawadniają teoretycznie potrzebę wprowadzenia w Litwie metrykacji cywilnej i twierdzenie swe popierają danymi liczbowymi. W r.1930 przy wykonywaniu administracyjnego podziału państwa naliczono 343.860 mężczyzn żonatych, 347.136 zamężnych kobiet, 3.295 rozwiedzionych mężczyzn i 6.031 rozwiedzionych kobiet. Ponieważ jednak w Litwie istnieje jedynie metrykacja kościelna, nieuznająca rozwodów, przeto powyższe dane dotyczą wyłącznie Kraju Kłajpedzkiego, gdzie metrykacja cywilna istnieje oraz wyznań niekatolickich. W rzeczywistości ilość rozwiedzionych związków małżeńskich dosięga prawdopodobnie 30 tys. Uwzględniając pozatem ogromną ilość dzieci nieślubnych, które podobnie jak i małżeństwa rozwiedzione znajdują się w Litwie poza nawiasem prawa, należy stwierdzić, iż metrykacja cywilna jest nietylka potrzebą ideologiczną, lecz także koniecznością wpływającą z faktycznego stanu rzeczy.

Odsłonięcie pomnika poległych w Giedrojcicach. "Lietuvos Aidas" /Nr.137/: Dn.19 b.m. w Giedrojcicach, gdzie, jak wiadomo, odbywały się walki pomiędzy Litwinami a Polakami, został odsłonięty pomnik poległych za niepodległość Litwy.

Odsłonięcie pomnika zgromadziło około 6 tys.osób. Na uroczystość przybyli przedstawiciele rządu na czele z min.Spraw Wewn. i szefem Sztabu Generalnego.

Prezydent państwa na terenach meljoracyjnych. "Dzień Kow." /137/: Dn.17 b.m. prezydent Smetona w towarzystwie premiera Tubelisa i min.Spraw Zagr.Zauniusa oraz przedstawiciele państw zagranicznych odbył wycieczkę do pow.kiejdańskiego, poniewieskiego i wilkomierskiego, lustrując prace meljoracyjne.

Ukonstytuowanie się prezydium związków narodowców. "Dzień Kow." /137/: W tych dniach nowoborany zarząd centralny związków narodowców wyłonił prezydium w składzie następującym: prezes - J.Tubelis, wiceprezesa - p.W.Wilejszys i sekretarz p.K.Matulewiczius.

Nowe przepisy dla profesorów uniwersytetu. "Dzień Kow." /137/: Jak obiegają pogłoski, w tych dniach ma się ukazać rozporządzenie ministra Oświaty, mocą którego wykładający na uniwersytecie profesorowie nie będą mieli prawa zajmować się postronną pracą zarobkową, która stoi na przeszkodzie w normalnej pracy pedagogicznej uczelni. Dotyczyć to ma zwłaszcza profesorów wydziału prawnego, którzy zajmując się praktyką adwokacką, zaniedbują w ten sposób wykłady. Rozporządzenie ministra ma charakter prowizoryczny, sprawa ta bowiem w przyszłości ma być uregulowana ustawowo.

Jubileusz sakry biskupiej biskupa Karasia. "Dzień Kow." /137/: Dn. 16 b.m. biskup wykowyszkowski ks. Biskup Karaś obchodził 25-tą rocznicę wyświęcenia go na biskupa. W związku z rocznicą biskup Karaś został udekorowany przez prezydenta republiki orderem Gedymina I-go stopnia.

Utworzenie wydziału rzemieślniczego przy Izbie Handlowej. "Dzień Kow." /137/: Przy Izbie Handlowo-Przemysłowej w Kownie ma być utworzony oddział rzemieślniczy celem zorientowania się w sytuacji rzemiosła w kraju.

Urlop ministra Obrony Kraju. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.137/, minister Obrony Kraju pułk.Giedrajtis udał się na miesięczny urlop. Zastępuje go minister Spraw Wewnętrznych pułk. Rustejko.

1917
No. 1000

Received of the Treasurer of the United States
the sum of One Thousand Dollars (\$1000.00)
for the purchase of United States Bonds
dated the 1st day of January 1917
and payable on the 1st day of January 1927
at the rate of 4% per annum
and the sum of One Hundred Dollars (\$100.00)
for the purchase of United States Bonds
dated the 1st day of January 1917
and payable on the 1st day of January 1927
at the rate of 4% per annum
Total \$1100.00

Witness my hand and the seal of the Treasury Department
this 1st day of January 1917
at Washington, D. C.

John D. Rockefeller
Secretary

V. LITWINI PRUSCY.

K r o n i k a .

Ekscesy antylitewskie w Tylży. "Lietuvos Aidas" /137/: W ubiegłym tygodniu w Tylży niezłani "kulturtregerzy" zdarli szyld litewski z napisem "Lietuvių Sala" /sala litewska/. Pismo zaznacza, iż w Kownie nikt nie zrywa szyldów niemieckich.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

Prezes Dyrektorjatu kłajpedzkiego Schreiber o sprawach kłajpedzkich. "Echo" Nr.158 podaje wywiad prasowy swego współpracownika z prezesem Dyrektorjatu kłajp. dr. Schreiberem, który oświadczył co następuje:

"Pogląd swój na uregulowanie stosunków pomiędzy rządem centralnym a autonomicznymi władzami kłajpedzkimi wypowiedziałem przejmując urząd prezesa Dyrektorjatu. Bardziej szczegółowych informacji o swej działalności będę mógł udzielić dopiero po zaznajomieniu się ze sprawami bieżącymi. Jestem zdecydowany utrzymywać ścisły kontakt zarówno z prasą kłajpedzką jak też i Wielkiej Litwy. Będę konsekwentnie dążył do uregulowania stosunków pomiędzy Litwą a Kłajpedą i sądzę, że wkrótce rozpocznie się okres wzajemnego zrozumienia i zgody. Działalność swą oprę bezwzględnie na normach prawnych. Co do wyników wyborów do sejmiku, to nie uważamy siebie za zwycięzców, lecz jesteśmy zdania, iż udało się nam obronić pewne doniosłe postulaty naszej autonomji. Stojąc na stanowisku absolutnej lojalności względem konstytucji państwa Litewskiego, jednocześnie będziemy domagać się poszanowania autonomji i spodziewamy się, iż dążenia nasze zostaną należycie ocenione. W stosunku do osób osiedlających się na terenie Kraju Kłajpedzkiego będziemy się odnosiłi z całą lojalnością, wymagając jednocześnie tego samego dla siebie."

K r o n i k a .

Komendant kłajpedzki o sytuacji w Kłajpedzie. "Echo" /Nr.158/: W wywiadzie z przedstawicielem "Echa" komendant wojskowy Kraju Kłajpedzkiego płk. Lormanas oświadczył; iż za obowiązek swój uważa przestrzeganie porządku oraz uniemożliwienie ekscesów i wystąpień antypaństwowych. W chwili obecnej należy żstwierdzić zupełne uspokojenie na terytorjum Kraju Kłajpedzkiego. W ostatnich czasach nie miały miejsca żadne wystąpienia elementów skrajnych /komunistów, hitlerowców/. Coprawda w sferach szkolnych obserwuje się nastroje hitlerowskie, jednak nie należy temu przypisywać wielkiego znaczenia.

Ucieczka Beckera do Niemiec. "Dzień Kowieński" /137/: Dn. 18 b.m. zbiegł do Niemiec oskarżony o szpiegostwo Ryszard Becker, którego sprawa znajduje się w Sądzie Wojskowym. Becker dostał w swoim czasie zwolniony za kaucję 3 tys. lt. i ostatnio przebywał na stopie wolnej, zamieszkując w Nidzie. Tegoż dnia wieczorem obrońca jego adw. przysięgły Kamiemiecki otrzymał od Beckera depeszę, w której klient jego donosi, iż "udał się do Niemiec na urlop" i prosię o wydanie i przesłanie mu jego dokumentów. M.in. należy zaznaczyć, iż wiadomość o przybyciu Beckera do Niemiec podało radio niemieckie.

Sprawa kłajpedzka przed Trybunałem Haskim. "Dzień Kow." /137/: Jak donosi Elta, na popołudniowym posiedzeniu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w dn. 18 b.m. delegat rządu litewskiego, udzielając odpowiedzi na przemówienia przedstawicieli rządów państw-sygnatarjuszy, wygłosił dłuższą mowę, w której poddał krytyce stanowisko mocarstw w sprawie uprawnień rządu centralnego w Kr. Kłajpedzkim. Mówca uznaje, że prawa suwerenne nad Kr. Kłajp. zostały przyznane Litwie jedynie pod warunkiem zachowania ustroju autonomicznego tej prowincji. Nie może jednak przyjąć twierdzenia sygnatarjuszy, że przy interpretacji statutu, przeprowadzanie jakiegokolwiek analogji z ustrojami innych państw jest nie na miejscu, że stosowanie ogólnych zasad naukowych do statutu jest niewłaściwe, gdyż posiada on charakter swoisty i że wszystko, co sygnatarjusze mieli do powiedzenia, zawiera się w statucie w słowach wyraźnych bez pozosta-

wienia lók, wymagających uzupełnień. Gdyby bowiem istotnie było tak, jak utrzymują agenci rządów mocarstw, wytwarzałyby to sytuację, w której Dyrektorjat mógłby postępować zupełnie dowolnie, naruszać zasady statutu, sprzeciwiać się woli rządu centralnego w wykonywaniu praw suwerennych, działać przeciwko bezpieczeństwu i interesom państw wbrew jego konstytucji i zobowiązaniom międzynarodowym - dopóki jest tolerowany przez sejmik, który, zdaniem p. Sidzikauskasa, w obecnej fazie ewolucji politycznej ludności kraju nie jest wyrazicielem woli większości. Z drugiej zaś strony, rząd litewski mimo, że przysługuje mu prawo czynienia znacznych inwestycji w porcie krajpedzkim - jedynym wyjściu Litwy do morza, skłaniania całego narodu do ofiar na rzecz naprawy sytuacji gospodarczej Kraju Kłajp. i t.d. - nie miałby jednak prawa interwencji w wypadkach naruszania przez władze autonomiczne zasad statutu. Postępowanie rządu lit. może być przytem podane do rozważania Rady L.N. i Trybunału Haskiego, rząd ten jednak w wypadku wyraźnego sabotowania przez władze krajpedzkie interesów Litwy, przekroczenia konwencji i łamania nakazów statutu miałyby postępować w myśl tołstońskiego "niesprzeciwiania się złu". Wobec tego, że Pilotti ograniczył pojęcie interpretacji statutu do dociekań, jaką była wola jego autorów, p. Sidzikauskas zapytuje, czy istotnie mocarstwa pragnęły dla Litwy tej sytuacji.

Clemenceau w okresie przyłączenia do Litwy oderwanego od Niemiec Kr. Kł., odpowiadając na uwagę delegacji niemieckiej co do warunków pokoju, oświadczył w imieniu aliantów, że motywem skłaniającym ich do tego kroku jest charakter litewski Kr. Kł., posiadającego ludność w większości swej litewską z mowy i pochodzenia, a zwłaszcza okoliczność, że Kłajpeda jest jedynym dostępem Litwy do morza. Stąd wniosek, że głównym celem aliantów było zjednoczenie Kraju Kłajpedzkiego z Litwą.

W dalszym ciągu p. Sidzikauskas ob staje za tezą rządu litewskiego o dwojakim charakterze statutu, który będąc z treści i formy ogłoszenia ustawą litewską, jednocześnie, dzięki §16 konwencji stanowi jej część, nosi więc cechy umowy międzynarodowej. Cechy te jednak ograniczają się do udzielenia członkom Rady L.N. prawa zwrócenia uwagi Ligi na przekroczenie zasad konwencji i statutu, innych zaś elementów międzynarodowych statut nie posiada, to też ograniczenia międzynarodowe praw suwerennych Litwy winne być rozważane w wąskich granicach, podczas, gdy konstytucyjne zasady statutu należy interpretować według zasad praw konstytucyjnych.

Odpierając tezę sygnatarjuszy, że statut nie wymaga żadnych uzupełnień, p. Sidzikauskas oświadczył, iż jego zdaniem, pozostawienie Litwie przez mocarstwa możliwości kierowania się konstytucją i ogólnymi zasadami interpretacji praw konstytucyjnych nie ulega żadnej wątpliwości. O ile kwestja dotyczy przemilczanego przez statut prawa gubernatora do odwołania mianowanego przez się prezesa Dyrektorjatu, jako wskazówkę można tu zastosować przykłady konstytucyj Rzeczy, Szwajcarii i St. Zjednoczonych, posiadających podobne luki. Metody stosowane w tych państwach winne być zastosowane przy interpretacji statutu krajpedzkiego.

Celem nadania statutu Krajowi Kł. było, wbrew twierdzeniom sygnatarjuszy, nie tylko pragnienie zapewnienia mu stroju autonomicznego, lecz również praw suwerennych Litwy, czego dowodzi szereg paragrafów statutu, z których najważniejszy mówi o mianowaniu przez prezydenta państwa gubernatora kraju. Prawo gubernatora do kontroli władz wykonawczych wpływa nie tylko z szeregu §§ statutu, ale i z jego ducha, zaś zaprzeczanie tego prawa byłoby sprzeciwianiem się woli autorów statutu, pozbawieniem gubernatora możliwości podtrzymania autorytetu rządu centralnego w Kraju Kłajpedzkim.

Mocarstwa, udzielając Kr. Kł. autonomji, określonej jedynie w grubszych zarysach, nie mogły zamknąć rządowi lit. drogi do interpretowania tej autonomji według ogólnych metod prawnych. To też delegat rządu lit. podtrzymuje całkowicie pogląd lit. na interpretację statutu oraz na jego charakter ewolucyjny, skierowany ku zjednoczeniu dwóch terytorjów i skłaniający do interpretowania w wąskich granicach kompetencji władz autonomicznych.

Kończąc w ten sposób część przemówienia, będącą odpowiedzią na mowę Pilottiego p. Sidzikauskas poświęcił następny ustęp wystąpieniu delegata rządu francuskiego. P. Sidzikauskas oświadczył, iż Litwa zastrzegając sobie prawo mianowania prezesa Dyrektorjatu uważała, że tem samym zapewnia sobie prawo kontroli miejscowych władz administracyjnych, mogących się wyrazić nawet w odwołaniu prezesa.

Przewodniczący Trybunału oświadczył, że decyzja w sprawie próby rządu litewskiego o wyłączenie z obrad 2 punktów sprawy zostanie wkrótce ogłoszona.

B7